

Комисија за очување националних споменика, на основу члана V став 4. Анекса 8. Општег оквирног споразума за мир у Босни и Херцеговини и члана 39. став 1. Пословника о раду Комисије за очување националних споменика, на сједници одржаној 26. априла 2017. године донијела је

ОДЛУКУ

I

Покретно добро – Збирка рукописа Ферхат-пашине библиотеке проглашава се националним спомеником Босне и Херцеговине (у даљем тексту: национални споменик).

Национални споменик чини 75 рукописа.

Национални споменик се налази у згради женског мектеба уз Газанферија џамију, на адреси Мирка Ковачевића бр. 23, Бањалука.

На национални споменик примјењују се мјере заштите утврђене Законом о спровођењу одлука Комисије за заштиту националних споменика успостављене према Анексу 8. Општег оквирног споразума за мир у Босни и Херцеговини ("Службени гласник Републике Српске", бр. 9/02, 70/06 и 64/08).

II

Република Српска, кроз своје надлежне органе, улаже све напоре да предузме одговарајуће правне, научне, техничке, административне и финансијске мјере неопходне за заштиту, конзервацију и презентацију националног споменика.

Комисија за очување националних споменика (у даљем тексту: Комисија) утврдиће техничке услове за израду и постављање информационе табле са основним подацима о споменику и одлуци о проглашењу добра националним спомеником.

III

Република Српска, кроз своје надлежне органе, улаже све напоре да се обезбједе одговарајући физички и технички услови за чување националног споменика, а прије свега:

- израда система климатизације који ће обезбиједити оптималну количину влажности (50 до 60 %) и температуре ваздуха (16 до 22 °Ц), постављање фолија за заштиту од негативног утицаја свјетла на прозорске отворе, уграђивање противпровалног и противпожарног система у простору гдје ће бити чувана збирка рукописа;

- обезбјеђење услова и средстава за конзерваторско-рестаураторске радове на рукописима.

Излагање и остали видови презентације националног споменика на подручју Босне и Херцеговине вршиће се на основу услова које утврди министарство надлежно за културу у Републици Српској (у даљем тексту: министарство надлежно за културу).

Надзор над спровођењем мјера заштите националног споменика врши министарство надлежно за културу.

IV

Свако, а посебно надлежни органи Републике Српске, градске и општинске службе, суздржаће се од предузимања било каквих радњи које могу да оштете национални споменик или доведу у питање његову заштиту.

V

Изношење збирке или њених појединих дијелова (у даљем тексту: покретно наслеђе) из Босне и Херцеговине није дозвољено.

Изузетно од одредбе става 1. ове тачке, дозвољено је привремено изношење покретног наслеђа из Босне и Херцеговине ради презентације или конзервације, уколико се утврди да конзерваторске радове није могуће извршити у Босни и Херцеговини односно ако се процијени да се конзервација у иностранству може да изврши квалитетније, брже и јефтиније.

Одобрење у смислу претходног става даје Комисија, уколико буде несумњиво утврђено да то неће ни на који начин угрозити национални споменик. У одобрењу се утврђују сви услови под којима се покретно наслеђе може да изнесе из Босне и Херцеговине, рок за поврат добра у земљу, као и задужења појединих органа и институција за обезбјеђење тих услова и о томе се обавјештава Влада Републике Српске, надлежна служба безбједности, царинска служба Босне и Херцеговине и јавност.

VI

Ова одлука доставиће се Меџлису Исламске заједнице у Бањалуци, Влади Републике Српске, републичком министарству надлежном за културу и надлежној служби заштите наслеђа на нивоу Републике Српске, ради спровођења мјера утврђених у тач. II–V ове одлуке.

VII

Саставни дио ове одлуке је образложење са пратећом документацијом, које је доступно на увид заинтересованим лицима у просторијама и на веб-страници Комисије (<http://www.kons.gov.ba>).

VIII

Према члану V став 4. Анекса 8. Општег оквирног споразума за мир у Босни и Херцеговини, одлуке Комисије су коначне.

IX

Ова одлука ступа на снагу наредног дана од дана објављивања у “Службеном гласнику БиХ”.

Ову одлуку Комисија је донијела у сљедећем саставу: проф. др Амир Пашић, Горан Милојевић и Радоје Видовић.

Предсједавајући Комисије

Горан Милојевић

Број: 08.1-2.3-89/17-4
26. априла 2017. године
Сарајево

Образложење

I – УВОД

На основу члана 2. став 1. Закона о спровођењу одлука Комисије за очување националних споменика, успостављене према Анексу 8. Општег оквирног споразума за мир у Босни и Херцеговини, “национални споменик” је добро које је Комисија за очување националних споменика прогласила националним спомеником, у складу са чл. V и VI Анекса 8. Општег оквирног споразума за мир у Босни и Херцеговини, као и добра уписана на Привремену листу националних споменика Босне и Херцеговине (“Службени гласник БиХ”, број 33/02), све док Комисија не донесе коначну одлуку о њиховом статусу, а за што не постоји временско ограничење и без обзира да ли је за дотично добро поднесен захтјев.¹

Канцеларија Бањалучког муфтијства је дана 01.08.2002. године поднијела петицију Комисији за очување националних споменика за проглашење “Медресе Газанферије џамије”, националним спомеником БиХ.

У складу са одредбама Закона, а на основу члана V става 4. Анекса 8. и члана 35. Пословника о раду Комисије за очување националних споменика, Комисија је приступила спровођењу поступка за доношење коначне одлуке за проглашење добра националним спомеником.

Изјава о значају добра

У периоду између 1992. и 1995. године страдале су неке од најзначајнијих збирки рукописа писаних арапским писмом, као што је Специјална збирка Народне и универзитетске библиотеке Босне и Херцеговине, те збирке Оријенталног института у Сарајеву, што рукописе **Ферхат-пашине библиотеке** чини посебно вриједном за Босну и Херцеговину.

Збирка подразумијева 75 рукописа и око 150 старих штампаних дјела. У њој се налази осам преписа Курана од којих је најзначајнији препис Бањалучанина Мухамеда Османкадића из 1726 / 1727. (рукопис р. бр. 35). и осамдесет други препис Мухамеда, сина Алије из 1869. године (р. бр. 30). Осам је преписа Енама, а остали преписи третирају различите научне области, али су најчешћи они који се тичу фикха-исламског права, акаида-догматике и језика. Најстарији рукопис је рукопис који нема уводних страница, те није познато име аутора, а преписано је дана 9. марта 1332. године (р. бр. 37).

II – ПРЕТХОДНИ ПОСТУПАК

У току вођења поступка извршен је увид у:

о податке о садашњем стању добра, укључујући опис и фотографије;

¹ На 62. сједници Комисије, одржаној од 16. до 20.06.2014. године закључено је да се не доноси Одлука о проглашењу историјске грађевине – Зграда Женског мектеба уз Газанферија џамију са покретном имовином у Бањалуци националним спомеником БиХ националним спомеником, већ да се припреме двије одлуке, једна за историјску грађевину Зграду женског мектеба уз Газанферија џамију (непокретно наслеђе), а друга за Ферхат-пашину библиотеку (покретно наслеђе).

- о увид у садашње стање добра;
- о историјску или другу документарну грађу о добру, која је дата у попису коришћене документације у оквиру ове одлуке.

Према одредби члана V став 2. Анекса 8. Општег оквирног споразума за мир у Босни и Херцеговини и члана 34. став (1) Пословника о раду Комисије, прије доношења коначне одлуке о проглашењу добра националним спомеником, Комисија ће пружити могућност власнику предложеног националног споменика, подносиоцу петиције, институцијама надлежним за очување насљеђа, стручним и научним институцијама, стручњацима и научницима, као и другим заинтересованим лицима да изнесу своје ставове. Дана 01.08.2002. године Комисија је примила Петицију за проглашење “Медресе Газанферије џамије“ у Бањалуци националним спомеником БиХ од Канцеларије Бањалучког муфтијства без прилога.

У складу с тим, Комисија је упутила сљедеће дописе и затражила достављање документације и ставова у вези са проглашењем **Збирке рукописа Ферхат-пашине библиотеке** националним спомеником: Дописом бр. 07.3-35.2-5/12-148, од 22.08.2012. године затражена је достава документације и ставови у вези са проглашењем **Покретно добро – Збирка рукописа Ферхат-пашине библиотеке** у Бањалуци, од: Градске управе Бањалука, Меџлиса ИЗ Бањалука, Републичког завода за заштиту културно-историјског и природног насљеђа РС, Министарства просторног уређења, грађевинарства и екологије РС, Завода за заштиту споменика у саставу Федералног министарства културе и спорта и Архива БиХ;

- о Дописом бр. 07.3-36.1-19/13-10, од 24.01.2013. године затражена је достава документације од Градске управе Бањалука, везане за идентификацију старог и новог премјера зграде и дворишта.

Након тога, Комисији је достављена сљедећа документација:

- о Градска управа Бањалуке је одговорила дописом број 03-364-2077/12 од 12.09.2012. године, у чијем се прилогу налази извод из регулационог плана радног назива “Југ 4“ из 2009. године (“Сл. гласник Града Бањалука“, број 17/09);
- о Завод за заштиту споменика у склопу Федералног министарства културе и спорта је одговорио дописом број 07-40-4-4989-1/12 од 24.08.2012. године, у којем се каже да добро није било претходно заштићено, али је било евидентирано под називом “Зграда женског мектеба уз Газанферију џамију“;
- о Градска управа Бањалуке је одговорила дописом број 21.11/952.1-250/13 од 01.04.2013. године, у чијем се прилогу налази посједовни лист и копија катастарског плана (примљен 06.02.2013.).

1. Подаци о добру

Локација

Збирка се чува у згради Женског мектеба уз Газанферија џамију у Бањалуци. Зграда се налази југозападно од џамије у стамбеном насељу

Обилићево у улици Мирка Ковачевића бр. 23., јужно од ријеке Врбас, а са централним дијелом града је спојен “Градским мостом“ код Каштела, који се налази сјевероисточно од мектеба.

Историјски подаци

Историја настанка збирке рукописних книга везана је за **Женски мектеб уз Газанферија џамију у Бањалуци.**² Зграда мектеба изграђена је током аустроугарског периода у БиХ (1878–1918), највјероватније 1910. године. Те године је Фехима, ћерка Мустафа-бега Ђекића, супруга Ибришагић Данијал-аге, увакуфила двије парцеле укупне површине 1570 м², у махали Газанферији уз мезаристан. Увакуфила је и један стан / кућу са грађевинском парцелом, авлијом, комадом башче уз Газанферију џамију, везаном за мезаристан. Издвојила је за женски мектеб довољно велику грађевинску парцелу, а преостали дио парцеле и башче је одредила за бесплатан укуп муслимана (посебан мезаристан). Одредила је такође да се кућа сруши, и да се тај материјал употријеби за градњу женског мектеба.³

Дословни превод дијела Вакуфнаме Ибришагић Чекић (Ђекић) Фехиме за Женски мектеб Газанферија џамије из 1910. године гласи:

“Моја споменута опуноћитељица Фехима ханума увакуфила је и предала у руке мутевелији преко мене као заступника (векила), ради Узвишеног Аллаха, на начин трајно валидног увакуфљења и вјечне и јасне опорукe једну кућу / мензилхане у посједу, грађевинску парцелу / арса, авлију и једну башчу које она посједује и користи, а које су везане за мезаристан поред часне џамије Газанфер-бега у граду Бања Луци те које се налазе у честицама под бројевима 172/7 и 172/8, које обухватају површину од једног дунума и 570 м² површине и које су регистриване у 1765-ом улошку у регистрацијским књигама/сицил канцеларије за попис некретнина. И овако је одредила увјете: Нека се од / из споменуте куће, грађевинске парцеле / арса, авлије и споменуте башче издвоји и одреди извјесна количина грађевинског земљишта/арса која је неопходна и довољна

² Одлука Комисије за очување националних споменика о проглашењу **Подручја и остатака градитељске цјелине Газанферије (Газанфер-бегове) џамије у Бањалуци** националним спомеником донесена на сједници одржаној од 06. до 12. маја 2003. године у Сарајеву.

³ Вакуфнама Фехиме, ћерке Мустафа-бега Ђекића, супруга Ибришагић Данијал-аге. Бањалука, 10. јануар 1910. године (28. мјесец зул-хиџде 1327.) – Пријепис вакуфнаме из Збирке вакуфнама Гази Хусревбегове библиотеке, број 184 (539) – Сарајево: Гази Хусрев-бегова библиотека, 23.01.2013. године. Превод: Азра Гаџо Касумовић.

Вакуфнама Фехиме Ђекић је написана 10. јануара 1910. године: *Фехима, ћи Мустафе Ђекића, настањена у бањалучкој махали Сабаја, преко заступника, дала је изјаву да вакуфи властиту кућу са окућницом и башчом, која се налази у Газанферији махали у Бањалуци, под редним бројем 172/7 и 172/8, да се издвоји потребно земљиште и изгради мектеб за женску дјецу.* – превод проф. Салих Трако, Гази Хусрев-бегова библиотека, Сарајево, сицил II, број 65 – Сабира Хусеџиновић. Документи опстанка. Зеница: Музеј града Зенице, Дом штампе дд Зеница, 2005., стр. 450 – ф.н. 600.

за градњу једног првостепеног мектеба / мектеби иптидаиууе за женску дјецу на мјесту које се одреди као подесно. Нека преостала грађевинска парцела / арса и башча буду мезаристан одређен за укуп умрлих муслимана и нека се ни пара не узима ни од кога за укуп. Нека се споменута кућа/хане сруши и нека се остаци рушевине / енказ утроше за изградњу споменутог мектеба. И ко год буде мутевелија вакуфа претходно споменуте часне Газанферове џамије нека, такођер, буде и мутевелија овог вакуфа. Рекавши то (опуномоћеник вакифе добротворке) одредио је увјете и објаснио регистрацију. Споменути мутевелија Дервиш-ага је, такођер, лицем у лице и усмено потврдио све ријечи (наводе које је објаснио и изложио) споменути заступник⁴ Мухаррем-ага⁵.

Претходно је, на парцели поред Газанферије џамије, према улици постојао *Сибјан мектеб* настао саграђен **прије 1884. године**.⁶ Тај објекат је био приземан и покривен четвероводним кровом, а постојао је 1906. године.⁷

Увакуфљени Женски мектеб је своју дјелатност несметано обављао у **периоду између два свјетска рата** (период 1918–1941), а објекат остаје у посједу Исламске вјерске заједнице **до 1945. године**, откада некретнину користи Основна школа⁸ која у континуитету ради **до 2003. године**, када се враћа у посјед ИЗ Бањалука,⁹ и отада је у објекту смјештена канцеларија Муфтије Бањалучког.

2. Опис добра

Ферхат-пашина библиотека¹⁰ посједује 75 рукописа и око 150 старих штампаних дијела. У њој се налази осам преписа Курана од којих је најзначајнији препис Бањалучанина Мухамеда Османкадића из 1726 / 1727. (рукопис р. бр. 35). и осамдесет други препис Мухамеда, сина Алије, из 1869. године (р. бр. 30). Осам је преписа Енама, а остали преписи третирају различите научне области, али су

⁴ Опуномоћеник (оп.прев.).

⁵ Појединачни препис Вакуфнаме Ибришагић Чекић (Ћекић) Фехиме за парцеле 172/7 и 172/8, гдје је касније смјештен Женски мектеб из Збирке вакуфнама Гази Хусревбегове библиотеке бројем 184 (539). (Други препис у Сицилу вакуфнама II, редни број 539, стр. 228) Вакуфнама из 28. мјесеца зул-хиџе 1327. Године, односно 10. јануара 1910. године. Превод Азра Гаџо Касумовић, кустосица Збирке Аџа Турцарум у Гази Хусрев-беговој библиотеци, Сарајево 28. јануар 2012. године.

⁶ Аустроугарски геодетски план из 1884. године – Сабира Хусеџиновић, Нав. дјело, Зеница, 2005., стр. 433.

⁷ Фотографија *Сибјан мектеба* из 1906. године – Др Хајрудин Ћурић. *Муслиманско школство у Босни и Херцеговини до 1918. године*. Сарајево: Веселин Маслеша, 1983., стр. 67.

⁸ Основна школа “Доситеј Обрадовић” је уписана као посједник 1/1 од дана 21.10.1998., док је назив школе дотад био Основна школа “Касим Хаџић” – Допис Градске управе Бањалука, број 21.11/952.1-250/13 од 01.04.2013. године (примљен 06.02.2013.).

⁹ Рјешење Министарства просвјете и културе Републике Српске број 6-04-2533/03 од 15.07.2003. године о уступању некретнине на коришћење Исламској вјерској заједници.

¹⁰ Хазим Нуманагић. *Преглед рукописа Ферхат-пашине библиотеке у Бањалуци*. Сарајево, октобар 2013. године.

најчешћи они који се тичу фикха-исламског права, акаида – догматике и језика. Најстарији рукопис је рукопис који нема уводних страница, те није познато име аутора, а преписано је дана 9. марта 1332. године (р. бр. 37). Остали рукописи су преписивани у периоду од 16. до 19. вијека. Рукопис *Kitabu l-mufesal fi san'ati l-i'rabi* (р. бр. 67) је рукопис на који би требало обратити посебну пажњу: У сигнатури на крају преписа стоји да је преписан руком писца дјела 1121. године тако да би ово могао да буде и аутограф писца поменутог дјела или је можда преписивач преписао ауторову сигнатуру, а сам се није потписао.

Преглед рукописа **Ферхат-пашине библиотеке:**¹¹

1. (74) Препис Курана димензија 21,5x15,5 цм, увезан у кожни повез, број сачуваних страна 300.

Препису недостаје прва сура Фатиха. Препис почиње са првом страницом друге суре, а онда недостају странице до 72 странице. Препис завршава непотпуним задњим ајетом суре Калем. Нема података о преписивачу и години преписа. Куран је написан несх стилем арапског писма.

2. (75) Куран. Димензије Курана 22x15,5 цм, кожни увез, број сачуваних страна 326. Текст Курана је комплетан. Недостаје задње странице са довом. Преписивач и година преписа непознати. Несхи.

3. (42) Назив дјела: непознато, кожни увез.

Недостају прве 42 странице, број сачуваних страна 281.

Аутор: Непознат

Језик: Арапски Фикх

Преписивач: Ахмед, син Јахје ел-Дирмеви, професор у медреси султан Селима Тапсера

Година: 1053., зул-хиџе (фебруар, 1644.)

Писмо: несх, димензије: 20x14 цм.

4. (41) Рукопис се састоји од 3 различита дјела. Број сачуваних страна 184.

4-1. Назив дјела: Коментар касиде Бурда

Аутор: Непознат

Језик: Арапски Поезија

Преписивач:

Година: 1173. (1759 / 1760)

¹¹ Преглед рукописа је дат према реду на полицама библиотеке. Библиотечки број је дат у загради иза редног броја рукописа. Вриједне рукописе **Ферхат-пашине библиотеке** би требало детаљније обрадити и пописати стара штампана дјела – Хазим Нуманагић. Нав. дјело, Сарајево, 2013.

Писмо, Димензије: Та'лик, 21x15 цм.

4-2. Назив дјела: Коментар касиде Бед'у ел-емали од Алија Сираџудина бин Османа ел-Фарканија

Аутор: Али бин Султан Мухамед ел-Кари

Језик: Арапски Поезија, догматика

Преписивач: Непознат

Година: 1173. (1759 / 1760)

Писмо, Димензије: Та'лик, 21x15 цм.

4-3. Назив дјела: Коментар на Авамилу џедид од Мухамеда Биргивије

Аутор: Хусејн бин Ахмед Зејнизаде

Језик: Арапски Граматика

Преписивач: Непознат

Година: 1173. (1759 / 1760)

Писмо, Димензије: Та'лик, 21x15 цм.

5. (43) Назив дјела: Еш-шифа би та'рифи хукуки Мустафа – Збирка хадиса о Мухамедову животу, број сачуваних страна 215.

Аутор: 'Ијад бин Муса ел-Јахсубу ес-Себти

Језик: Арапски Хадис

Преписивач: хафиз Исмаил ез-Захиди бин Мустафа

Година: 1205. (1790 / 1791)

Писмо, Димензије: Несх, 21x14,5 цм.

6. (44) Назив дјела: Мухтесар ел-акаид – сажетак догматике, број сачуваних страна 113.

Аутор: Омер ен.Несефи

Језик: Арапски Догматика

Преписивач: Непознат

Година: Непозната

Писмо, Димензије: Несх, 20,5x15 цм.

7. (45) Назив дјела: Расправа о граматичи, број сачуваних страна 89.

Аутор: Непознат

Језик: Арапски Граматика

Преписивач: Непознат

Година: Непозната

Писмо, Димензије: Та'лик, 14x10,5 цм.

8. (46) Назив дјела: Викаје – Приручник из шеријатског права, број сачуваних страна 176.

Аутор: Убејдулах

Језик: Арапски Фикх

Преписивач: Непознат

Година: 1025., 6. шевал (17.10.1616.)

Писмо, Димензије: Несх, 20x14,5 цм.

9. (47) Назив дјела: Непознато, недостају странице 1–47, број сачуваних страна 89.

Аутор: Непознат

Језик: Арапски Граматика

Преписивач: Непознат

Година: 972., крај џумадел-ахире (јануар, фебруар 1565.)

Писмо, Димензије: Та'лик, 17x10,5 цм.

10. (48) Назив дјела: Китабу шехаде, Китабу никах – Дјело о шехадету, Дјело о браку, број сачуваних страна 116.

Аутор: Непознат

Језик: Арапски Фикх

Преписивач: Непознат

Година: 1074. (1663 / 1664)

Писмо, Димензије: Та'лик, 20x13 цм.

11. (49) Назив дјела: Китабул-ишбах ве незаири фикхије ала мезхеби ханефије – Дјело о ханефијском фикху, број сачуваних страна 244.

Аутор: Зејн бин Неџим ел-Ханефи

Језик: Арапски Фикх

Преписивач: Абдулкадир ер-Рифаи ел-Ханефи

Година: 1028., 11. шевал (21.09.1619.)

Писмо, Димензије: Та'лик, 21x15 цм.

12. (50) Назив дјела: Коментар на Куран. Број сачуваних страна 176.

Аутор: Непознат

Језик: Арапски Тефсир

Преписивач: Ахмед бин Јусуф Ханефи Исламбули

Година: 1213., зулкаде (април, мај 1799.)

Писмо, Димензије: Несх, 26x18 цм.

13. (51) Назив дјела: Рисала – Расправа, недостају уводне странице све до 51. стране, број сачуваних страна 12.

Аутор: Непознат

Језик: Арапски

Преписивач: Али Рида

Година: 1197. (1783)

Писмо, Димензије: Несх, 21,3x14,3 цм.

14. (52) Назив дјела: Ен'ам – Зборник појединих Куранских сура и дова, број сачуваних страна 112.

Аутор: Непознат

Језик: Арапски

Преписивач: Непознат

Година: Непозната

Писмо, Димензије: Та'лик, 15,5x10,5 цм.

Зборник је непотпун и оштећен.

15. (53) Назив дјела: Рисалету фи л-адаб – Расправа о лијепом понашању, број сачуваних страна 3.

Аутор: Сејид Мухамед бин хаџи хамид ел-Кефви

Језик: Арапски

Преписивач: Непознат

Година: Непозната

Писмо, Димензије: Та'лик, 20,5x14,5 цм.

Дјело није укоричено и садржи само четири странице.

16. (54) Назив дјела: Збирка хадиса, број сачуваних страна 301.

Аутор: Абдулатиф бин Абдулазиз познат као ибн Мелик

Језик: Арапски Хадис

Преписивач: Мустафа бин Ибрахим Ахмед

Година: 986, средина Сафера (крај априла 1578.)

Писмо, Димензије: Та'лик, 31x19,5 цм.

17. (55) Назив дјела: Калиграфски мешк (образац), број сачуваних страна 39.

Аутор: Лутфи

Језик: Арапски калиграфија

Преписивач: Непознат

Година: Непозната

Писмо, Димензије: Та'лик, Сулус, 25x15 цм.

- 18.** (56) Назив дјела: Тухфету с-сукук, број сачуваних страна 157.
Аутор: Нуман познат као унук шејхул-ислама Дибагзаде
Језик: Арапски
Преписивач: Омер Хикмети Гилзавеј
Година: 1243., 9. ребиул-ахир (30.10.1827.)
Писмо, Димензије: Та'лик, 23x17 цм.
- 19.** (57) Назив дјела: Хисну л-хасин – Збирка дова, 173.
Аутор: Мухамед бин Мухамед ел Џезри
Језик: Арапски
Преписивач: Хусејн бин Халил
Година: 1140., Џумадел-ахир (јануар, фебруар 1728.)
Писмо, Димензије: Несх, 16x10 цм.
- 20.** (58) Назив дјела: Имаду л-ислам – Стубови ислама (превод Фарисијевог дјела са перзијског), број сачуваних страна 291.
Аутор: Абдурахман бин Јусуф
Језик: Турски Догматика
Преписивач: хаџи Ибрахим бин хаџи Ахмед
Година: 950. (1543 / 1544)
Писмо, Димензије: Неста'лик, 28,5x19,5 цм.
- 21.** (59) Назив дјела: Ен'ам, број сачуваних страна 101.
Аутор: Непознат
Језик: Арапски
Преписивач: Мухамед бин Али
Година: 1270. (1853 / 1854)
Писмо, Димензије: Несх, 13,8x9,3 цм.
- 22.** (60) Назив дјела: Ен'ам, број сачуваних страна 97.
Аутор: Непознат
Језик: Арапски
Преписивач: Непознат
Година: Непозната
Писмо, Димензије: Несх, 14,5x9 цм.
- 23.** (61) Назив дјела: Ен'ам, број сачуваних страна 118.
Аутор: Непознат
Језик: Арапски
Преписивач: Непознат

Година: Непозната
Писмо, Димензије: Несх, 14х9 цм.

24. (62) Назив дјела: Ен'ам, број сачуваних страна 89.
Аутор: Непознат
Језик: Арапски
Преписивач: Непознат
Година: Непозната
Писмо, Димензије: Несх, 12х8 цм.
Дјелу недостају уводне странице.

25. (63) Назив дјела: Ен'ам, број сачуваних страна 107.
Аутор: Непознат
Језик: Арапски
Преписивач: Непознат
Година: Непозната
Писмо, Димензије: Несх, 15х9,5 цм.

26. (64) Назив дјела: Збирка дова, број сачуваних страна 157.
Аутор: Непознат
Језик: Арапски, Турски
Преписивач: Непознат
Година: Непозната
Писмо, Димензије: Несх, 10,5х7 цм.

27. (65) Назив дјела: Ен'ам, број сачуваних страна 152.
Аутор: Непознат
Језик: Арапски
Преписивач: Непознат
Година: Непозната
Писмо, Димензије: Несх, 10х7 цм.
Дјелу недостају уводне странице.

28. (66) Назив дјела: Ен'ам, број сачуваних страна 150.
Аутор: Непознат
Језик: Арапски
Преписивач: Непознат
Година: Непозната
Писмо, Димензије: Несх, 14х9 цм
Дјелу недостају уводне странице.

29. (67) Назив дјела: Куран (од суре Јасин до краја Курана), број сачуваних страна 96.

Аутор: Непознат

Језик: Арапски

Преписивач: Непознат

Година: Непозната

Писмо, Димензије: Несх, 16x11 цм.

30. (68) Назив дјела: **Куран (оштећен)**, број сачуваних страна 260 и 4 уметнуте.

Аутор: Непознат

Језик: Арапски

Преписивач: хаџи Мухамед бин хаџи Али преписао је свој осамдесет други Кур`ан

Година: 1286., џумадел-ула (август, септембар 1869.)

Писмо, Димензије: Несх, 18x12 цм.

31. (69) Назив дјела: Куран (недостаје прва корица и прве странице), број сачуваних страна 252.

Аутор: Непознат

Језик: Арапски

Преписивач: Сејид Мухамед Шукри, ученик Хусејна Сабрија

Година: 1277. (1860 / 1861)

Писмо, Димензије: Несх.

Препис је украшен стилизованим флоралним орнаментом (розете, тратинчице), те геометријским орнаментом (крugови, ромбови Давидова звијезда). Илуминација је интензивних боја – златножута, црвена, зелена. Текст сваке од страница уписан је у правоугаони, златножути обруб. Препис је изведен веома прецизно. Украси су уметани у текст, између реченица, али и у маргинама. Посебно раскошно је украшена предзадња страница гдје је текст захвале преписивача са његовим именом и именом његова учитеља. Текст је уписан у ромб кривудавих страница окружен преплетом цвијета тратинчице.

32. (70) Назив дјела: Куран (оштећен, недостају прве станице), број сачуваних страна 252. Исписан је црном и црвеном тинтом.

Аутор: Непознат

Језик: Арапски

Преписивач: Непознат

Година: 1166. (1752 / 1753)

Писмо, Димензије: Несх, 19,5x12,5 цм.

33. (71) Назив дјела: Куран (оштећен, недостају прве странице), број сачуваних страна 294. Исписан је црном и црвеном тинтом.

Аутор: Непознат

Језик: Арапски

Преписивач: Непознат

Година: 1197. (1783)

Писмо, Димензије: Несх, 22x14 цм.

34. (72) Назив дјела: Куран (оштећен, без првих и задњих страна), број сачуваних страна 221.

Аутор: Непознат

Језик: Арапски

Преписивач: Непознат

Година: Непозната

Писмо, Димензије: Несх.

35. (73) Назив дјела: Куран, сачуван је цијелости. Број страна 350.

Аутор: Непознат

Језик: Арапски

Преписивач: Мухамед бањалучанин, познат као Осман Кадизаде

Година: 1139. (1726 / 1727)

Писмо, Димензије: Несх, 18x13 цм.

36. (40) Назив дјела: Куран (препис дијела Курана од суре Мухамед до суре Мурселат), број сачуваних страна 70.

Аутор: Непознат

Језик: Арапски

Преписивач: Непознат

Година: Непозната

Писмо, Димензије: Несх, 18x12 цм.

37. (39) Назив дјела: Непознато, рукопису недостаје почетак дјела, број сачуваних страна 88.

Аутор: Непознат

Језик: Арапски

Преписивач: Непознат

Година: 732, 10. џумадел-ахире (9. март 1332.)

Писмо, Димензије: Несх, 20x13,5 цм.

38. (38) Назив дјела: Џевахиру фикх – Бисери фикха, број сачуваних страна 124.

Аутор: Тахир бин Ислам бин касим ел-Енсари ел-Хаваризми

Језик: Арапски

Преписивач: Непознат

Година: Непозната

Писмо, Димензије: Несталик, 21,5x14,2 цм.

39. (37) Назив дјела: Тахбиру л-тејсир – Расправа из теџвида, број сачуваних страна 126.

Аутор: Непознат

Језик: Арапски

Преписивач: Шемсудин Ебул-Хајр Мухамед бин Мухамед бин Мухамед ел-Џезери

Година: 1169, 29. џумадел-ула (2. март 1756.)

Писмо, Димензије: Несх, 16,1x10,8 цм.

40. (36) Назив дјела: Фетху л-керими рахман фи теџвиди л- кур'н – Правилно учење Курана, број сачуваних страна 263.

Аутор: Мустафа ел-Мејхи еш- Шафии ел- Ахмеди

Језик: Арапски Теџвид

Преписивач: Али бин шејх Абдурахман

Година: 1235. (1837 / 1838)

Писмо, Димензије: Несх, 16x11,5 цм.

41. (35) Назив дјела: Бејану л-есрари лит-талибин – Објашњење тајни трагаоцима, број сачуваних страна 34.

Аутор: Непознат

Језик: Арапски

Преписивач: Непознат

Година: Непозната

Писмо, Димензије: Несх, 17,5x13 цм.

42. (34) Назив дјела: Китабу л-изхар – Синтакса арапског језика, број сачуваних страна 49.

Аутор: Мухамед бин Пир Али ел-Биргеви

Језик: Арапски Граматика

Преписивач: Непознат

Година: 1162. (1749)

Писмо, Димензије: Неста'лик, 17x12 цм.

43. (33) Назив дјела: Мераху л-ервах – Арапска граматика, број сачуваних страна 181.

Аутор: Ахмед бин Али бин Месуд

Језик: Арапски Граматика

Преписивач: Непознат

Година: Непозната

Писмо, Димензије: Несх, 21,2x15,5 цм.

44. (32) Назив дјела: Бедру решид, број сачуваних страна 251.

Аутор: Непознат

Језик: Арапски

Преписивач: Абдулах бин Исхак

Година: 1134. (1721 / 1722)

Писмо, Димензије: Неста'лик, 22x15,5 цм.

45. (31) Назив дјела: Кафијету фи н-нахв – Дјело из синтаксе арапског језика, број сачуваних страна 194.

Аутор: Џемалудин Осман бин Омер бин Ебу Бекр бин Јунус, Ибн Хаџиб

Језик: Арапски Граматика

Преписивач: Непознат

Година: Непозната

Писмо, Димензије: Неста'лик, 20,5x15 цм.

46. (30) Назив дјела: Мераху л-ервах – Арапска граматика, број сачуваних страна 99.

Аутор: Ахмед бин Али бин Месуд

Језик: Арапски Граматика

Преписивач: Непознат

Година: Непозната

Писмо, Димензије: Несх, 20x13 цм

Недостају посљедње странице.

47. (29) Назив дјела: Непознато, број сачуваних страна 58.

Аутор: непознат

Језик: Арапски

Преписивач: Непознат

Година: Непозната

Писмо, Димензије: Несх, 20x14 цм

Дјело говори о основама суфијског учења.

48. (28) Назив дјела: Непознато, број сачуваних страна 55.

Аутор: непознат

Језик: Арапски

Преписивач: Непознат

Година: Непозната

Писмо, Димензије: Неста'лик, 210x14 цм.

49. (27) Назив дјела: непознато, број сачуваних страна 179.

Аутор: Непознат

Језик: Арапски

Преписивач: Непознат

Година: Непозната

Писмо, Димензије: Несталик, 21x15 цм.

Дјелу недостају прве и посљедње странице. На првој постојећеј страници неко је написао да се ради о дјелу Хашија Рамадана Ефендија и да је дјело из области догматике. Уписана је и 81 година.

50. (26) Назив дјела: Спјев који говори о правилном учењу Кур'на (теџвид), број сачуваних страна 67.

Аутор: Мухамед бин Џезери

Језик: Арапски теџвид

Преписивач: Непознат

Година: Непозната

Писмо, Димензије: Несх, 24,2x15 цм

Дјело је написано 799. (1396 / 1397).

51. (25) Назив дјела: Коментар суре Бекаре број сачуваних страна 168.

Аутор: Џелалудин Абдурахман бин ебу Бекир Сујуту

Језик: Арапски Тефсир

Преписивач: Непознат

Година: 1039. (1629 / 1630)

Писмо, Димензије: Несх, 20x15 цм.

52. (24) Назив дјела: Мефатиху л-џинан ве масабиху л-џенан – Коментар на дјело Шер'а ала ислам, број сачуваних страна 404.

Аутор: Јакуб бин сејјид Али

Језик: Арапски Фикх

Преписивач: Непознат

Година: Непозната

Писмо, Димензије: Неста'лик, 20x15 цм.

53. (23) Назив дјела: Ел-мухтесар шерх ала телхиси л-мифтах – Коментар дјела из стилистике арапског језика, број сачуваних страна 208.

Аутор: Месуд бин Омер Тафтазани

Језик: Арапски Стилистика

Преписивач: Мустафа Џумхур

Година: 1063, 3. рамазан (28.07.1653.)

Писмо, Димензије: Неста'лик, 20,5x13 цм.

54. (22) Назив дјела: непознато, број сачуваних страна 236.

Аутор: Непознат

Језик: Арапски Тесавуф

Преписивач: Непознат

Година: 1167, 4. шабан (27.05.1754)

Писмо, Димензије: Несх, 24x15,5 цм.

Дјелу недостају прве странице.

55. (21) Назив дјела: Муњету л-мусалли ве гуњету л-мубтеди – Дјело о намазу по ханефијском мезхебу, број сачуваних страна 230.

Аутор: Мухамед бин Мухамед Садудин Кашгари

Језик: Арапски Фикх

Преписивач: Абдулах из Сарајева

Година: 1178, 3. џумадел-ула (29.10.1764.)

Писмо, Димензије: Несх, 20x15 цм.

56. (20) Назив дјела: Муршиду талебе ала тертиби кираети – Дјело из кираета, број сачуваних страна 182.

Аутор: Ахмед Рушди Јусуф Имамефенди заде

Језик: Арапски Кирает

Преписивач: хаџи хафиз Ахмед ер-Ризи, ученик свог оца хафиза Османа ел-Хулусија

Година: 1286, 15. реџеп (28.10.1869.)

Писмо, Димензије: Несх, 24x16 цм.

57. (19) Дјело под називом Ифсах у којем су сабрана три наслова, број сачуваних страна 185.

Назив дјела: Ма'ребу –кафије – Дјело из синтаксе арапског језика

Аутор: Џемалудин осман бин Омер, Ибну л-Хаџиб

Језик: Арапски Граматика

Преписивач: Непознат

Година: Непозната

Писмо, Димензије: Неста'лик, 20x14 цм.

Поред побројаног, ту су још дјела: "И'рабу сурети л-Фатиха" и дјело сабрано из различитих дјела тефсира, хадиса, кираета и граматике.

58. (18) Назив дјела: Ел-будуру з-захирету фи л-кираети л-ашри л-мутеватир – Дјело о начинама учења Курана, број сачуваних страна 178.

Аутор: Сираџудин Омер бин Касим бин Мухамед бин Али ел-Енсари ел-Мекри Нишар

Језик: Арапски Кирает

Преписивач: Осман бин Хасан

Година: 1034, реџеп (април, мај 1625.)

Писмо, Димензије: Неста'лик, 20x14,5 цм.

59. (17) Назив дјела: Непознато, број сачуваних страна 237.

Аутор: Непознат

Језик: Арапски

Преписивач: Непознат

Година: Непозната

Писмо, Димензије: Несталик, 25x15 цм.

За одређивање о којем се дјелу ради била би потребна додатна истраживања.

60. (16) Назив дјела: Непознато, број сачуваних страна 10.

Аутор: Абдурахман бин хаџи Ахмед бин Али ел-Екини (?)

Језик: Арапски

Преписивач: Мухамед Рахми (?)

Година: Непозната

Писмо, Димензије: Та'лик, 24x15 цм.

61. (15) Назив дјела: Ел-Џевахиру л-мукелеле – Сажетак из дјела Меџду л-меани л-Кензу с-себ'и л-месани, број сачуваних страна 114.

Аутор: Мухамед бин Ахмед ел-Авни

Језик: Арапски Кирает

Преписивач: Непознат

Година: Непозната

Писмо, Димензије: Несх, 19x14 цм.

62. (14) Назив дјела: мераху л-ервах – Арапска граматика, број сачуваних страна 120.

Аутор: Ахмед бин Али бин Месуд
Језик: Арапски Граматика
Преписивач: Сулејман бин Мухамед бин Ахмед
Година: 1217. (1802 / 1803)
Писмо, Димензије: Несх, 20x13 цм.

63. (13) Назив дјела: Телхису л-мифтах – Скраћена прерада Секакијевог дјела Ел-мифтах, број сачуваних страна 43.

Аутор: Мухамед бин Абдурахман ел-казвини
Језик: Арапски Стилистика
Преписивач: Непознат
Година: 1085, петак, крај Сафера (јуни, 1674)
Писмо, Димензије: Та'лик, 19,5x14 цм

64. (12) Назив дјела: Коментар Касиде Ламија, број сачуваних страна 82.

Аутор: Мухамед Касим бин Фијуре бин Ебил-Касим Халеф бин Ахмед ер-Реини еш-Шатиби

Језик: Арапски Поезија
Преписивач: Непознат
Година: Непозната
Писмо, Димензије: Несх, 18x13,5 цм.

65. (11) Назив дјела: Нуру л-идах ве неџату л-ервах – Дјело о основним вјерским дужностима, број сачуваних страна 40.

Аутор: Хасан ел-Вефаи еш-Шурунбулалани
Језик: Арапски Фикх
Преписивач: Непознат
Година: Непозната
Писмо, Димензије: Несх, 27,5x17 цм.

66. (10) Назив дјела: Китабу л-хулвијат – Књига о намазу, број сачуваних страна 309.

Аутор: Ебу л-Хасан Исмаил бин Ибрахим бин Есфендијар бин Бајезид бин Адил бин Емир Јакуб бин Шемсудин бин Јемен Џендар
Језик: Турски Фикх
Преписивач: Непознат
Година: 971. (1563 / 1564)
Писмо, Димензије: Несх, 27,5x18 цм.

67. (9) Назив дјела: Китабу л-муфессал фи сан'ати л-и'раби – Опширно дјело о умјетности изажавања, број сачуваних страна 194.

Аутор: Мухамед бин ел-Хасан еш-Шејбани (?)

Језик: Арапски Синтакса

Преписивач: Аутор

Година: 515, почетак мухарема (март 1121 / 1122.)

Писмо, Димензије: Несх, 20x15 цм.

Дјело завршава рјечима:

تم الكباب المفصل في صنعة الاعراب علي يدي مؤلفه غرة المحرم سنة خمس عشرة و خمسمائة قد ابتداء به عرة سهر
رمضان سنة ثلث غرة و خمسمائة و الحمد لله رب العالمين

Завршено је писање опширног дјела о умјетности изражавања руком њеног писца почетком мјесеца мухарема 515. године чије је писање почело у рамазану 503. (или 513.) године. Хвала Богу, Господару свјетова.

68. (8) Назив дјела: Фикхско дјело у форми питања и одговора, број сачуваних страна 278.

Аутор: Непознат

Језик: Турски Фикх

Преписивач: Непознат

Година: Непознат

Писмо, Димензије: Несх, 24x16 цм.

Дјелу недостају задње странице.

69. (7) Назив дјела: непознато, број сачуваних страна 55.

Аутор: Непознат

Језик: Турски Тефсир

Преписивач: Непознат

Година: Непозната

Писмо, Димензије: Несх, 21x15,5 цм.

Дјелу недостају прве и посљедње странице.

70. (6) Назив дјела: Рисалету Нусред ефенди, број сачуваних страна 112.

Аутор: Нусрет-ефенди

Језик: Турски

Преписивач: Непознат

Година: Непозната

Писмо, Димензије: Несх, 20x15 цм.

71. (5) Назив дјела: Перзијско турски рјечник, број сачуваних страна 64.

Аутор: Непознат

Језик: Непознат
Преписивач: Непознат
Година: Непозната
Писмо, Димензије: Несх, 14,5x9,5 цм.
Дјелу недостаје крај.

72. (4) Назив дјела: Збирка дова, број сачуваних страна 99.
Аутор: Непознат
Језик: Турски, Арапски
Преписивач: Непознат
Година: Непозната
Писмо, Димензије: Несх, 22x14,5 цм.

73. (3) Назив дјела: Китабул Устувани – Приручник о исламском вјеровање, број сачуваних страна 136.
Аутор: Мухамед-ефенди Устувани
Језик: Турски Обредословље
Преписивач: Непознат
Година: Непозната
Писмо, Димензије: Несх, 21x16 цм.
Дјелу недостаје крај.

74. (2) Назив дјела: Тухфеи Рушки, број сачуваних страна 52.
Аутор: Сулејман бин Ибрахим ер-Рушки
Језик: Турски
Преписивач: Непознат
Година: Непозната
Писмо, Димензије: Несх, 21x15 цм.

75. (1) Назив дјела: Збирка перзијске поезије, број сачуваних страна 66.
Аутор: Непознат
Језик: Перзијски
Преписивач: Непознат
Година: Непозната
Писмо, Димензије: Та'лик.

3. Досадашња законска заштита

Покретно добро – Збирка рукописа Ферхат-пашине библиотеке досада није уживала статус заштите.

4. Истраживачки и конзерваторско-рестаураторски радови

Збирку је дигитализовао 2012. године *Јунуз Емре институт* из Турске. Овом приликом рукописи су механички очишћени у Гази Хусрев-беговој библиотеци у Сарајеву. Сви рукописи су сигновани и каталогизовани. Значајни конзерваторско-рестаураторски радови нису извршени.

5. Садашње стање добра

Збирка је значајно оштећена у периоду 1992–1995. године. Оштећења су настала услед негативног дјеловања влаге, а примјетна су и оштећења типична за активности глодара (трагови грицања).

Збирка се ни данас не чува у идеалним условима. Наиме, смјештена је у просторији у којој нема контроле влажности ваздуха и температуре. У периоду израде ове одлуке грађа се чува у картонским кутијама до набавке витрина и ормара прикладних за чување овакве грађе. Овај значајан фондус потребно је хитно конзервирати и рестаурирати.

6. Специфични ризици

- постоји опасност од крађе, с обзиром на то да се књиге чувају у неадекватно обезбјеђеним просторијама;
- опасност од напада вандала;
- непостојање контроле коришћења и излагања књига;
- неовлашћене рестаурације и дигитализације.

III – ЗАКЉУЧАК

Примјењујући Критеријуме за проглашење добара националним споменицима (“Службени гласник БиХ”, бр. 33/02 и 15/03), Комисија је донијела одлуку као у диспозитиву. Одлука је заснована на сљедећим критеријумима:

А. Временско одређење

Б. Историјска вриједност

Ц. Умјетничка и естетска вриједност

- I. Квалитет обраде,
- IV. Композиција,
- V. Вриједност детаља.

Д. Читљивост

- iii. Дјело значајног умјетника или градитеља,
- iv. Свједочанство о одређеном типу, стилу или регионалном маниру.

Е. Символичка вриједност

- v. Значај за идентитет групе људи.

Г. Изворност

vi. Дух и осјећања.

Х. Јединственост и репрезентативност

iii. Дјело врхунског умјетника или градитеља.

Саставни дио ове одлуке су:

- Фото-документација.

Коришћена литература

1983. Ђурић, Хајрудин. *Муслиманско школство у Босни и Херцеговини до 1918. године*. Сарајево: Веселин Маслеша, 1983.
2005. Хусеџиновић, Сабира. *Документи опстанка. Зеница*: Музеј града Зенице, Дом штампе д.д. Зеница, 2005.
2013. Препис вакуфнаме из Збирке вакуфнама Гази Хусревбегове библиотеке, број 184(539) – Сарајево: Гази Хусрев-бегова библиотека, 23.01.2013. године. Превод: Азра Гаџо Касумовић.